

Goul Andersen har undersøgt vælgerne vurderinger af kriseårsager. Det overordnede resultat, at befolkningen opfatter en for stor offentlig sektor og for højt skattetryk som det væsentligste, falder jo meget godt sammen med den borgerlige regerings synspunkter. Det harmonerer derfor også meget godt, at de fleste anser Socialdemokratiets økonomiske politik før 1982 som en vigtig årsag til de senere års krise.

Samme forfatter har også beskrevet danskernes enestående arbejdsvillighed. Her er kortlagt det uhyre udbredte overarbejde og antallet af ekstrajobs, og det udbredte ønske om at få endnu mere overarbejde, hvis det bare fandtes. Skatten er således ikke en hindring for arbejdsvilligheden. Specielt ikke i de lavere indkomstgrupper og blandt yngre.

Jørgen Dalberg-Larsen har foretaget en analyse af befolkningens holdning til samfundets styreform. Der er stærk opslutning omkring det eksisterende reguleringssystem. Der er for eksempel overvældende tilslutning til fri abort og modstand mod legalisering af hash. Der er stort flertal for lokalt selvstyre vedrørende skole- og fritidsundervisning, medens omvendt de fleste ønsker, at staten skal stå i spidsen for miljøbeskyttelsen. Men der er yderligere meget stof til eftertanke i Dalberg-Larsens nærmere analyser af forskellige befolkningsgruppers holdning til styreformen.

Der er i det hele taget meget stof til eftertanke i denne bog. Fremstillingen er vel ikke alle steder lige let tilgængelig. Men jeg har dog kun fundet et enkelt sted, hvor der er en meningsforstyrrende fejl. Det er side 189 øverst, hvor der står, at godt $\frac{2}{3}$ af befolkningen er helt enige i, at hash legaliseres. Her mangler et »ikke«. Men det er jo en beskedent indvending.

Hans Henrik Brydensholt
Østre Landsret

Matti Wiberg, *The Public Purse and Political Parties*, The Finnish Political Science Association, 1991, 196 s., 60 FIM.

Den pekuniære dimension af de politiske partiers arbejde har ofte påkaldt sig en nyfiken interesse – ikke mindst op til folketingsvalg, hvor der i dagspressen er mange gisninger om, hvem der har finansieret de store partiers flere millioner kroner dyre annoncekampagner.

»Hvem giver hvor meget til hvilke, hvornår, hvad er formålet, og hvilke konsekvenser får det?«

Det er også hovedspørgsmålet i en ny bog (på engelsk) om offentlig partistøtte i de nordiske lande. Bogen har titlen *The Public Purse and Political Parties* samt undertitlen *Public Financing of Political Parties in Nordic Countries* – og lever til fulde op til denne titel, fordi den – stort set – kun besvarer alle spørgsmål vedrørende netop den del af partiøkonomien. Derimod får vi heller ikke her svar på de måske i virkeligheden mere interessante spørgsmål om, hvem der, udover det of-

Goul Andersen har undersøgt vælgerne vurderinger af kriseårsager. Det overordnede resultat, at befolkningen opfatter en for stor offentlig sektor og for højt skattetryk som det væsentligste, falder jo meget godt sammen med den borgerlige regerings synspunkter. Det harmonerer derfor også meget godt, at de fleste anser Socialdemokratiets økonomiske politik før 1982 som en vigtig årsag til de senere års krise.

Samme forfatter har også beskrevet danskernes enestående arbejdsvillighed. Her er kortlagt det uhyre udbredte overarbejde og antallet af ekstrajobs, og det udbredte ønske om at få endnu mere overarbejde, hvis det bare fandtes. Skatten er således ikke en hindring for arbejdsvilligheden. Specielt ikke i de lavere indkomstgrupper og blandt yngre.

Jørgen Dalberg-Larsen har foretaget en analyse af befolkningens holdning til samfundets styreform. Der er stærk opslutning omkring det eksisterende reguleringssystem. Der er for eksempel overvældende tilslutning til fri abort og modstand mod legalisering af hash. Der er stort flertal for lokalt selvstyre vedrørende skole- og fritidsundervisning, medens omvendt de fleste ønsker, at staten skal stå i spidsen for miljøbeskyttelsen. Men der er yderligere meget stof til eftertanke i Dalberg-Larsens nærmere analyser af forskellige befolkningsgruppers holdning til styreformen.

Der er i det hele taget meget stof til eftertanke i denne bog. Fremstillingen er vel ikke alle steder lige let tilgængelig. Men jeg har dog kun fundet et enkelt sted, hvor der er en meningsforstyrrende fejl. Det er side 189 øverst, hvor der står, at godt $\frac{2}{3}$ af befolkningen er helt enige i, at hash legaliseres. Her mangler et »ikke«. Men det er jo en beskeden indvending.

Hans Henrik Brydensholt
Østre Landsret

Matti Wiberg, *The Public Purse and Political Parties*, The Finnish Political Science Association, 1991, 196 s., 60 FIM.

Den pekuniære dimension af de politiske partiers arbejde har ofte påkaldt sig en nyfiken interesse – ikke mindst op til folketingsvalg, hvor der i dagspressen er mange gisninger om, hvem der har finansieret de store partiers flere millioner kroner dyre annoncekampagner.

»Hvem giver hvor meget til hvilke, hvornår, hvad er formålet, og hvilke konsekvenser får det?«

Det er også hovedspørgsmålet i en ny bog (på engelsk) om offentlig partistøtte i de nordiske lande. Bogen har titlen *The Public Purse and Political Parties* samt undertitlen *Public Financing of Political Parties in Nordic Countries* – og lever til fulde op til denne titel, fordi den – stort set – kun besvarer alle spørgsmål vedrørende netop den del af partiøkonomien. Derimod får vi heller ikke her svar på de måske i virkeligheden mere interessante spørgsmål om, hvem der, udover det of-

fentlige, finansierer de politiske partiers arbejde, hvad pengene bruges til, om private bidragsydere opnår mere eller mindre synlige fordele osv. For, som det ofte gentages i bogen: »We simply do not have any reliable information on this topic«.

Bogen på 186 sider er velredigeret af den finske politolog Matti Wiberg med bidrag fra de enkelte nordiske lande skrevet af Gullan Gidlund, Sverige, Lars Svåsand, Norge, Lars Bille og Mogens N. Pedersen, Danmark, samt Matti Wiberg selv.

Der er tale om en både grundig og sober gennemgang af de nordiske landes partistøtteordninger: Forhistorien, omfanget før og nu, fordelingen mellem partiorganisation og parlamentsgruppe, eventuelle betingelser osv. Hovedvægten er lagt på den offentlige støtte på højeste beslutningsniveau, altså statsstøtten til de centrale partiorganisationer og til parlamentsgrupperne, medens tilsvarende lokale ordninger kun er sporadisk omtalt. Det er naturligvis også en svaghed, hvis man for alvor vil have et indtryk af de politiske partiers afhængighed af offentlige tilskud, at analysen heller ikke rummer præcise oplysninger om diverse former for indirekte støtte: »Tilskuddene til de politiske ungdomsorganisationer, forbindelseslinierne mellem partierne og de folkelige oplysningsforbund (i Danmark AOF, FOF, LOF osv.), eventuel statsstøtte til partiaviser, partipolitiske nærradioer mm.

Men det ændrer ikke ved, at der er tale om en særdeles anbefalelsesværdig bog med præcise oplysninger om »toppen af isbjerget«. Så må vi indtil videre gætte os til resten!

Som altid er det henholdsvis de fælles træk og den store forskel, der falder i øjnene, når man læser sammenlignende undersøgelser. Her er det fælles træk, som Gullan Gidlund formulerer det i sin konklusion: »when the public funding was introduced in the Nordic countries it was a way for the established parties to strengthen their position and make a continued financing possible in a situation where, above all, members, but also large financiers' interest was declining.«

Forskellen er først og fremmest omfanget af partistøtten. Her mangler vi igen al den indirekte støtte i form af tilskud til det politiske ungdomsarbejde, folkeoplysningen og pressestøtte, men hvis vi sammenligner statsstøtten til de centrale partiorganisationer (og her også ser bort fra den offentlige finansiering af parlamentsgruppernes arbejde), var tallene for et par år siden som følger:

Danmark: ca. 15 mill Dkr.

Finland: ca. 72 mill. FIM.

Norge: ca. 59 mill. Nkr.

Sverige: ca. 132 mill. Skr.

Her kan valutakurser ikke ændre ved den kendsgerning, at den danske partistøtte er nærmest ekstrem beskeden i forhold til støtten i de øvrige nordiske lande. Det er i øvrigt også tankevækkende, at den danske partistøtte først blev indført i 1986 – adskillige år senere end den svenske (1965), finske (1967) og norske (1970). Og at den aldrig siden er blevet pristalsreguleret!

Her kan man roligt sige, at det står anderledes til med den offentlige finansiering af de i det danske folketing repræsenterede partigrupper. Tilskuddene til folketingsgrupperne blev indført i 1965 og udgjorde i det første hele finansår efter gennemførelsen 290.000 kr. svarende til 1600 kr. pr. medlem. 25 år senere, i 1990, fik folketingsgrupperne tilsammen næsten 43 mill. kr. – svarende til 240.000 kr. pr. medlem. Som Lars Bille og Mogens N. Pedersen gør opmærksom på, så er der tale om en 150-dobling, og: »It is difficult to find other parts of the Danish Public sector that have witnessed a higher growth rate.«

Jeg synes *ikke*, at et tilskud pr. folketingsmedlem på 240.000 kr. om året er en krone for stort. Tværtimod taler meget vel for, at hvert enkelt medlem burde have mulighed for at ansætte en akademisk sagsbehandler og en sekretær, og at folketingsgruppernes ledelser derudover må fastholde et sekretariat af en vis størrelse. Men jeg vil gerne på baggrund af min erfaring som konservativ generalsekretær (september 1988 - juni 1992) rejse det spørgsmål, om det er i folkestyrets interesse, at folketingsgrupperne bliver økonomiske »sværvægtene« i forhold til medlemsorganisationerne med det resultat, at kommunikationen fra få toppolitikere på Christiansborg til vælgerne helt overskygger kommunikationen den anden vej: Fra vælgerne via vælgerforeningerne til folketingsmedlemmerne og dermed den politiske ledelse.

Gullan Gidlund peger i sin konklusion på blandt andet følgende kendsgerninger: »A general bureaucratization and professionalization has, thus, taken place... The importance of membership fees has declined...«

Hun kunne såmænd også, hvis konklusionen skulle vække lidt større opmærksomhed, have skrevet, at udviklingen i øjeblikket går i retning af parlamentsgruppe-styrede partiorganisationer med akademiske sagsbehandlere og professionelle mediefolk, som alene har til formål at få genvalgt nogle parlamentsmedlemmer, der ikke længere har mulighed for at møde vælgerne i deres partis (vælger)foreninger. Vælgerne vil foretrække andre veje til indflydelse, hvis de da overhovedet vil beskæftige sig aktivt med politik. Og politikerne kan kun takke sig selv for det!

Det har naturligvis intet som helst at gøre med den offentlige finansiering af det politiske liv. Eller har det? Hvis det havde, skulle de »rige« finske, norske og svenske partier jo have mistet langt flere medlemmer end de fattige danske partier, men det er jo ingenlunde tilfældet. Tværtimod synes den større partistøtte i de andre nordiske lande i nogen udstrækning at have modvirket vælgerflugten fra partierne. Når for eksempel norske Høyre i Oslo kommune har lige så mange penge til rådighed for sit arbejde hvert år som Det konservative folkepartis landsorganisation, så får de norske vælgere altså bedre tilbud end de danske – og de norske folkevalgte større respekt for den partiorganisation, hvis medlemmer og medarbejdere skal sikre dem genvalg.

Så er det principielle spørgsmål, om en af forudsætningerne for folkestyre i virkeligheden burde være, at folket (læs: vælgerne) selv – og direkte! – finansierer eventuelle partiers arbejde. Ikke indirekte via skatten, kontingenter til fagforeninger eller arbejdsgiverorganisationer eller ved køb af produkter, hvis producenter er bidragydere til politiske partier.

Det er i hvert fald ikke virkelighedens verden – og bliver det formentlig heller aldrig. Derfor er det vigtigt med den diskussion på et ordentligt grundlag, som en bog som Matti Wibergs kan medvirke til.

John Wagner

Arbejdsløshedskassen for Selvstændige Erhvervsdrivende

Finn Østrup og Peter Nedergaard, *Det økonomiske samarbejde i EF*, København: Jurist- og Økonomforbundets forlag, 1992, 319 s., kr. 385,00.

Det er trivielt at konstatere, at en stor del af debatten om politik i Europa i dag præges af mediernes overskrifter om folkeafstemninger, valutauro, oprullede jerntæpper og nye væbnede konflikter foran EF's døre. Disse overskrifter har også leveret stof til en række debatbøger, hvor forfattere søger at fremme deres mere eller mindre subjektive syn på den europæiske integration. En bog med titlen *Det økonomiske samarbejde i EF* vil derfor blive mødt med en god del skepsis. Når denne bog imidlertid er Finn Østrup og Peter Nedergaards nye bog fra Jurist- og Økonomforbundets Forlag, så er der ikke grund til en sådan skepsis. Den nye udgave af *Det økonomiske samarbejde i EF* er kommet seks år efter, at Finn Østrup og Jens Pagter Kristensen udsendte førte udgave, af det der har været den grundlæggende lærebog om de Europæiske Fællesskaber på flere af landets universiteter.

I 10 kapitler gennemgås størstedelen af det økonomiske samarbejde i EF. Indledningsvis redegøres for udviklingen i det europæiske samarbejde, retssystemet, institutioner og beslutningsprocedurer. Efterfølgende gennemgås policyområderne handelspolitik, skatte- og afgiftspolitik, industripolitik, fiskeripolitik og landbrugspolitik. Bogens sidste tre kapitler behandler mere tværgående emner som finansiell integration, samarbejde om økonomisk politik og valutaspørgsmål samt EF's finansiering. Afsnittet om EF's økonomiske politik og valutaspørgsmål indeholder en specielt grundig fremstilling. Forfatterne forudser her i underafsnittet med titlen »Fremtidig ustabilitet i EMS?« den valutauro, som EMS samarbejdet har opvist efter slutredaktionen af *Det økonomiske samarbejde i EF*.

I forhold til førsteudgaven af bogen mangler det kapitel, der hed »EF's fremtidsudsigter«. I betragtning af EF's nuværende uklare situation er dette ikke så underligt. Men set i lyset af, at næsten hele bogen behandler en – irreversibel? – proces vedrørende EF's integration i dybden, ville det have været interessant, om de to forfattere i et kapitel om EF's fremtidsudsigter havde givet nogle bud på EF's mulige udvidelse i bredden.

Bogen er problematiserende og flere af kapitlerne rummer korte redegørelser for både økonomiske og politologiske teorier vedrørende integration og international makroøkonomi. Bogen savner en redegørelse for nyere integrationsteorier, ligesom betydningen af andre nationale aktører end regeringsmedlemmer underspilles.